

นิทานเรื่องที่ ๒๒

พระราชชาติวิกรมเสนาเสด็จกลับไป ทรงตั้งร่างเวตาลลงมาจากยอดโคกวางไ้วบนอังกาสของพระองค์ แล้วทรงนั่งเงียบ เวตาลจึงแห้วว่า “นฤปตี ข้ามีนิทานสนุกตื่นเต้นกว่าเรื่องก่อน ๆ เสียอีก รับรองว่าจะต้องทรงชอบแน่ ๆ เรื่องมีดังนี้”

ในสมัยบรรพกาล มีกษัตริย์องค์หนึ่งทรงพระนามว่า ธรณีวราหะ ทรงปกครองนครปาฏลีบุตร ซึ่งมีพราหมณ์อาศัยอยู่มาก พระราชาทรงอนุเคราะห์แก่พราหมณ์ทั้งหลายเป็นพิเศษ เรียกว่า พรหมสกล และในนครนั้นเองมีพราหมณ์อีกผู้หนึ่งชื่อ วิษณุสวามิน พราหมณ์ผู้นี้มีภรรยาผู้หนึ่งซึ่งเหมาะสมกับเขาเป็นพิเศษ รวากับเครื่องสังเวทเหมาะแก่ไฟฉะนั้น จำเนียรกาลผ่านไป สองสามีภรรยา มีบุตรชายด้วยกันสี่คน ต่อมาบุตรทั้งสี่เติบโตใหญ่เป็นหนุ่ม และศึกษาพระเวททั้งสี่เจนจบ อยู่มาไม่นานบิดาก็ไปสวรรคต และมารดา ก็ตามไปในเวลาถัดมา

ส่วนพราหมณ์หนุ่มทั้งสี่เมื่อสิ้นบิดามารดาแล้วก็อ้างว้างว่าเหวด้วยไรที่พึ่ง มีญาติใกล้ชิดก็ถูกเขาโกงเอาทรัพย์สินสมบัติไปหมด ทั้งสี่คนจึงปรึกษากันว่า “บัดนี้เราก็กายจนสิ้นไร้ไม้คอกอย่างนี้ จะทนอยู่ต่อไปได้ไหน พวกเราควรจะไปพึ่งญาติฝ่ายแม่ของเราที่หมู่บ้านยัชยสกลดีกว่า” ตกลงพร้อมกันตั้งนี้แล้วก็เดินทางไปพบผู้เป็นตาที่หมู่บ้านนั้น แต่ปรากฏว่าตาตายไปแล้ว เหลือแต่ลุง ๆ ทั้งหลายเป็นผู้เป็นบุตร ซึ่งพวกเขาช่วยเหลือตามมีตามเกิด ให้ที่พักและอาหารกินตามสมควร พราหมณ์ทั้งสี่มาอยู่บ้านผู้เป็นลุงแล้ว วัน ๆ ก็มีได้ช่วยทำอะไร นอกจากอ่านพระเวทเพียงอย่างเดียว ต่อมาไม่นาน ลุงก็เริ่มรังเกียจเพราะเห็นพวกเขาเป็นคนอนาถาไม่มีประโยชน์อะไรที่จะเลี้ยงดูต่อไปให้เปลืองข้าวเปลืองน้ำ จึงพากันละเลยไม่เอื้อเฟื้อข้าวปลาอาหารเครื่องนุ่งห่มและปัจจัยอื่น ๆ อีก พราหมณ์ทั้งสี่เมื่อประสบกับความไม่เอาด้วยก็เข้าไปหาญาติผู้ใหญ่ จึงประชุมกันลับ ๆ เพื่อหาทางอยู่รอด ขณะนั้นพี่ชายคนโตก็ออกความเห็นของตนว่า “เราเจอน้องมือองเท้าต่อไปไม่ได้แล้ว ใครมีความเห็นจะให้ทำอะไรจึงเสนอมาเถิด แต่ถ้ายังคิดมือก ข้าก็จะเล่าอะไรที่เข้าไปพบเห็นมา เมื่อพวกเขาจะได้อาศัยเป็นแนวทางพิจารณาต่อไป ข้ารู้ดีแล้วว่าชะตากรรมเป็นเพียงสิ่งใด ๆ จักหลีกเลี่ยงมิได้ มันกำหนดทุกสิ่งในโลกนี้ทั้งเวลาและสถานที่ตามครรลองของมัน ข้าจะเล่าให้ฟังว่า วันนี้ข้าออกไปเดินเล่นนอกบ้านเพราะรู้สึกกลุ่มใจเต็มที เมื่อข้าเดินผ่านป่าเข้าไปนอกเมือง ก็เห็นชายคนหนึ่งนอนตายอยู่ที่พื้นดิน มีแขนขาทอดออกไปคนละทิศละทาง เมื่อตอนที่ข้าแลเห็นเขา ข้าก็เกิดความอิจฉา และข้าพูดแก่ตัวเองว่า ชายคนนี้จะช่างโชคดียิ่งอะไร ได้นอนพักผ่อนอย่างสบาย เพราะเขาหมดสิ้นภาระอันแสนเข็ญในโลกนี้แล้ว เมื่อข้ารำพึงอย่างนี้ก็เกิดความคิดแวบขึ้นมาในสมองว่า ข้าควรตายอย่างเขาบ้าง เมื่อคิดดังนี้ข้าก็เตรียมจะผูกคอตาย จึงหาเชือกมาเส้นหนึ่งทำบ่วงคล้องคอกผูกติดกับต้นไม้ต้นหนึ่ง แล้วปล่อยตัวลงมาห้อยโตนงอกลงกลางอากาศ ข้าถูกเชือกรัดคอกแน่นจนทำให้ใกล้จะหมดสติ และกำลังตาเลือนตาปลิ้นอยู่นั้น ข้าก็รู้สึกว่ามีชีวิตยังไม่ยอมออกจากร่าง ข้าก็ดิ้นสุดฤทธิ์จนเชือกขาด ทำให้ข้าหล่นตุบลงบนพื้นดิน ต่อมาข้าก็เริ่มฟื้นคืนสติ ลืมตาขึ้นเห็นชายใจดีคนหนึ่ง กำลังพักรักษาตัวด้วยเลื้อยของเขา เขากล่าวแก่ข้าว่า “สหายเอ๋ย ท่านก็เป็นคนฉลาดคนหนึ่ง เหตุใดจึงยอมจำนนต่อชะตาตัวเองง่าย ๆ อย่างนี้เล่า ท่านควรจะรู้ว่าความสุขนั้นเกิดจากการกระทำความดี และความทุกข์เกิดจากการทำชั่ว นี่คือนิสัยที่ทำให้เกิดทุกข์และสุขโดยแท้ ถ้าหากความกลุ่มใจของท่านเกิดจากความทุกข์ ทางแก้ก็คือจงเร่งกระทำความดีเสียแต่บัดนี้ ข้านี้ก็ไม่ถึงเลยว่าคุณไม่ ท่านถึงเฝ้าเลาจนถึงกับฆ่าตัวตายอย่างนี้”

ด้วยคำพูดปลอบใจของชายผู้นั้นทำให้ข้าตาสว่างขึ้น ส่วนชายที่ข้าไม่รู้ชื่อผู้นั้นเห็นว่าหมดธุระกับข้าแล้วก็เดินทางจากไป ส่วนข้าก็ตัดสินใจเด็ดขาดไม่คิดจะทำอัตวินิบาตกรรมอีกต่อไป เพราะฉะนั้นพวกเขาก็จะเห็นแล้วสิ ว่าถ้ายังไม่สิ้นกรรม การที่คิดจะยุติผลของกรรมโดยฆ่าตัวตาย ก็ไม่มีทางสำเร็จ บัดนี้ข้าตัดสินใจแล้วว่า ข้าจะจาริกแสวงบุญไปในมัสการแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย แล้วจากนั้นข้าก็จะบำเพ็ญตบะอย่างยิ่งยวด เพื่อข้าจะได้บรรลุผลอันสูงสุด ไม่กลับมาสู่ชีวิตอันทรามเช่นนี้อีกต่อไป”

เมื่อพี่ชายใหญ่กล่าวเช่นนี้ น้องชายคนรองก็กล่าวขึ้นว่า “ท่านพี่ที่เคารพ ท่านก็เป็นคนฉลาดหลักแหลม โฉนจึงเป็นทุกข์เป็นร้อนนักหนา เพียงสาเหตุเดียวคือความจนเท่านั้น พี่ไม่รู้หรือว่า ความมั่งมีนั้นก็แลกเงินเมฆที่ลอยผ่านไปในฤดูสารท (ฤดูใบไม้ร่วง) ใครบ้างเล่าที่จะรักษาทรัพย์ไว้ได้ตลอดกาล หรือสามารถทำให้หญิงเจ้าเล่ห์หยดมายาสาโดยได้ ดังนั้นคนฉลาดพึงพิจารณาความมั่งมีจริงใจในทุก ๆ สิ่ง และเราควรแสวงหาสิ่งนี้เท่านั้น” พี่ชายใหญ่เมื่อได้ฟังถ้อยคำของน้องก็นิ่งอยู่ ในที่สุดทั้งสองก็แยกทางไปแสวงหาคำตอบ และนัดพบกันในภายหลังที่จุด ๆ หนึ่ง เมื่อแยกทางกันไปนั้นคนหนึ่งไปทิศตะวันออก ตะวัน ตก เหนือและใต้

เวลาผ่านไป ในที่สุดชายทั้งสองกลับมาเจอกันอีกครั้งที่สถานที่นัดพบซึ่งตกลงกันไว้ และถามซึ่งกันและกันว่าใครไปเรียนรู้อะไรมาบ้าง ชายคนหนึ่งตอบว่า “ข้าได้เรียนรู้อาณาจารย์ที่นั่นนั่นลับ คือถ้าข้าได้พบกระดูกมนุษย์ชิ้นหนึ่งของสัตว์ใดก็ตาม ข้าก็จะสามารถทำให้เกิดเป็นเนื้อของสัตว์ชนิดนั้นขึ้นมาได้ทันที” ชายอีกคนหนึ่งเมื่อได้ฟังถ้อยคำของชายคนแรกก็กล่าวว่า “เมื่อใดที่ข้าเห็นเนื้อสัตว์เกิดขึ้นมาติดกระดูก ข้าก็จะสามารถทำให้เกิดหนังและขนของสัตว์นั้นได้ทันทีเหมือนกัน” ชายคนที่สามได้ยินก็กล่าวว่า “ถ้าข้าได้เห็นหนังและขนของสัตว์นั้น ข้าก็จะสร้างแขนขาของมันขึ้นมาได้ชั่วพริบตาเดียว” ชายคนที่สี่เมื่อได้ฟังคำพูดของสามคนโอ้อวดวิชาดังนั้นก็พูดว่า “เมื่อกระดูก เนื้อ หนัง ขน และแขนขาของสัตว์ที่ตายแล้วตัวนั้นบังเกิดขึ้นครบถ้วน ข้าก็สามารถทำให้สัตว์นั้นมีชีวิตขึ้นมาได้”

เมื่อต่างก็กล่าวโอ้อวดความสามารถของตนดังนั้นก็แล้ว ทั้งสี่คนก็แยกย้ายกันเข้าป่า เพื่อเสาะหากระดูกสัตว์มาทดลองดังที่พูดกันไว้

ปรากฏว่าคนเหล่านั้นได้พบกระดูกชิ้นส่วนของสิงโตเข้าชิ้นหนึ่ง ก็หยิบเอาไปโดยหารู้ไม่ว่าเป็นกระดูกของสัตว์ชนิดใด เมื่อเอาไปแล้วชายคนแรกก็เสกมนตร์ทำให้เกิดเนื้อขึ้นมาหุ้มกระดูกอย่างถูกต้อง ชายคนที่สองก็ร่ายมนตร์ประจุหนังและขนลงไปตามตำแหน่งของมัน ชายคนที่สามทำให้เกิดอวัยวะแขนขาขึ้น และคนที่สี่ก็ร่ายมนตร์ทำให้มันมีชีวิตขึ้น สิงโตก็ลุกขึ้นผงาดและคำรามด้วยเสียงอันดัง แสดงพลังของโกรธสรีห์ราชผู้เป็นราชาแห่งสัตว์ทั้งหลาย ปากของมันอ้ากว้างให้เห็นฟันและเขี้ยวอันแหลมคม และเหยียดเท้าออกแสดงให้เห็นกรงเล็บอันแหลมคมในอุ้งเท้าทั้งสี่ ในช่วงพริบตาอันเองมันก็กระโจนเข้าใส่สี่ชายพี่น้องและฆ่าตายหมดทุกคน แล้วก็เดินเลียลิ้นหายเข้าไป นี่แหละจะเห็นได้ว่า ถึงพราหมณ์ทั้งสี่จะมีวิทยการอันเลิศถึงกับชุบชีวิตสัตว์ขึ้นจากกองกระดูกได้ แต่ความโง่งมในสันดานทำให้เขาไปชุบชีวิตสิงโต แลเจ้าบ้านก็ไม่รู้จักว่าความกตัญญูคืออะไร มันจึงขย้ำเขาเสียอย่างดูร้าย เหมือนมัจจุราชมาร่ำชีวิตอย่างไร้ความเมตตาฉะนั้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโชคชะตานั้นกำหนดชีวิตและความเป็นไปให้แก่มนุษย์ บางครั้งแม้มนุษย์จะประสบผลสำเร็จในกิจการที่ต้องลงทุนด้วยความพากเพียรบากบั่นแทบล้มประดาตาย แต่ชะตากรรมกลับบ่อนทำลายผลให้แก่เขาด้วยความเจ็บปวด แม้กระทั่งนำความตายมาให้ในที่สุด

เมื่อเวลาซึ่งนั่งสบายอยู่บนพระอังสาของพระเจ้าตรีวิกรมเสนเล่าเรื่องจบลงระหว่างเดินมาตามทางในราตรินั้น ก็พูดขึ้นว่า “ราชา ในบรรดาชายสี่คนที่เล่ามานั้น ใครเป็นผู้คิดที่สร้างสิงโตตัวนั้นขึ้นมา ทำให้ผู้อื่นรวมทั้งตัวเองต้องถูกฆ่าตายหมด โปรดบอกข้ามาเร็ว ๆ และอย่าลืมคิดว่าถ้ารู้แล้วไม่ตอบอะไรจะเกิดขึ้น” เมื่อพระราชชาติฟังเวตาลกล่าวดังนั้นทรงรำพึงว่า “อายุผิตัวนี้ อยากจะให้ข้าพูดเพื่อทำลายความเย็บ และถือโอกาสหนีไปตามเคย แต่ช่างเถอะข้ายินดีจะไปลากตัวมันกลับมาเอง” หลังจากที่ทรงตัดสินใจพระทัยแล้ว ก็ตรัสแก่เวตาลว่า “ชายคนหนึ่งในกลุ่มชายทั้งสี่นั้น ผู้ซึ่งร่ายมนตร์ให้สิงโตมีชีวิตขึ้นมาอันแหละที่เป็นคนผิด เพราะคนอื่นอีกสามคนนั้นเพียงแต่ร่ายมนตร์ขึ้นเพื่อให้เกิดเนื้อ หนัง ขน และแขนขา โดยไม่รู้ว่าตนกำลังสร้างสัตว์ชนิดใดขึ้นมา ดังนั้นพวกเขาจึงไม่ใช่ผู้ผิด เพราะเขาเพียงแต่เฝ้าติดตามสันดานเท่านั้น แต่ชายคนนี้ (คือคนที่สี่) เขารู้และเห็นอยู่แล้วว่ามันเป็นสัตว์อะไร กลับไปให้ชีวิตมัน โดยจะอวดวิชาของตนเท่านั้น เขาจึงผิดเต็มประตู เพราะเป็นต้นเหตุแห่งความตายของทุกคน”

เวลาเมื่อได้ฟังคำตอบจากพระราชชาติดังนั้น ก็หายวับไปจากพระอังสาของพระองค์ด้วยมายาเวทที่ตนชำนาญ และกลับไปอยู่บนต้นอโศก ทำให้พระเจ้าตรีวิกรมเสนต้องเสด็จกลับไปเอาตัวมันกลับมาอีกครั้งหนึ่ง